

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. А.П.Гайдара

Відділ у справах розвитку дитячих бібліотек і маркетингу

Шляхи підвищення суспільного іміджу дитячої бібліотеки:

Консультативна інформація

2004 рік

Матеріал підготувала

*О. Ліней – заступник директора
з наукової роботи ОДБ ім. А.П.Гайдара*

Книга і бібліотека – важливі компоненти духовної культури людства. Бібліотеки, акумулюючи соціальну пам'ять багатьох поколінь, сприяють розвитку цивілізації. Важливою ланкою суспільного життя є дитяча бібліотека. Сьогодні, у зв'язку з економічною кризою, ще повністю не вдається використати можливості цієї унікальної установи. Ще не всі бібліотеки перейшли на новітні технології, не створено глобальну комп'ютерну бібліотечну мережу, не склалась дієва система підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів. Існує глибока прірва у можливостях бібліотек різних регіонів, різних підпорядкувань і різних населених пунктів. Особливо потерпають дитячі бібліотеки райцентрів і сільські, які переведено на фінансування місцевих бюджетів і, яким найтяжче отримати спонсорську допомогу.

Це ті об'єктивні причини відставання бібліотек від вимог, які ставить перед ними суспільство, що динамічно розвивається. Частина бібліотечних працівників пригнічена матеріальними нестатками, низькою оплатою праці, зневажливим ставленням владних посадових осіб до бібліотек. Це заважає усвідомлювати бібліотекарям необхідність перебудови своєї діяльності так, щоб діти та їхні батьки, а також усі, хто причетний до роботи з дітьми, зрозуміли соціальну значущість бібліотек і необхідність користування її послугами.

Пересічним громадянам ще належить довести, що дитячий бібліотекар не просто працівник, який видає книжки, розставляє їх на полицях у певному порядку, а це фахівець, здатний кваліфіковано підібрати матеріал для підготовки домашнього завдання, написання реферату, твору, статті та книг “для душі”, а також знайти чи підготувати сценарій проведення свята, навчити юних відвідувачів відшукувати інформацію, тобто, користуватися довідниками, енциклопедіями, картотеками і каталогами. Крім цього, дитячий бібліотекар виступає в ролі психолога, педагога та порадирика школярів, допомагає їм розвинути творчі здібності у клубах та об'єднаннях за інтересами, що функціонують на базі бібліотеки.

Особистість читача-дитини, її запити, уподобання завжди були і є головним орієнтиром в організації роботи дитячої бібліотеки. Адже всі ми добре знаємо,

що саме в дитинстві формується світогляд людини, закладаються основи її інтелекту і комунікабельності. Сучасні діти пізнають світ за допомогою різноманітних видів інформації. Одним з основних її видів є дитяче читання, від стану якого залежить духовне здоров'я майбутньої нації. Тому й вирішальна роль у цьому питанні відводиться саме дитячій бібліотеці, як унікальному інституту дитинства. А основна унікальність дитячої бібліотеки полягає: по-перше, у цінності дитини й підлітка, які читають; по-друге, у відповідному спеціальному зібранні дитячої літератури; по-третє, у створенні інформаційно-бібліотечного поля для дітей. Отже, відповідно до вимог часу інформаційна функція бібліотеки, в тому числі й дитячої, зростає, розширюється, стає пріоритетною. Разом з тим, пріоритетним стають знання про інформацію, що потребує орієнтації в інформаційних ресурсах, їх оцінки та аналізу, організації доступу до них. І, звичайно, вирішальна роль в інформаційному забезпеченні належить системі довідково-бібліографічного та інформаційного обслуговування юних користувачів.

Для того щоб успішно конкурувати з масовою культурою, бібліотека сьогодні змінює своє обличчя, імідж, намагається стати більш сучасною.

Імідж – це загальне уявлення про бібліотеку, яке залежить від щоденної праці і виробляється роками. Кожна бібліотека повинна розробити свій стиль, створити позитивний образ, який буде відрізняти одну бібліотеку від іншої.

Однією зі складових створення позитивного іміджу бібліотеки є комплектування її фонду, адже за сучасної соціокультурної ситуації, коли діти практично, не мають альтернативних джерел одержання літератури, відчувається особлива потреба у дитячій бібліотеці, яка була і залишається основним джерелом користування книгами та періодичними виданнями, місцем проведення дозвілля.

Процес комплектування в дитячій бібліотеці має свої специфічні риси, обумовлені деякими моментами, а саме: віком користувачів, що коливається майже від народження дитини і до старості, та їхніми різноманітними інформаційними потребами, які залежать і від шкільної програми, і від особистих захоплень. Тому врахування вікових особливостей користувачів, їхніх інтересів та запитів – найважливіший фактор відбору документів до фондів дитячих бібліотек.

Аналізуючи інформаційні потреби читачів та відмови на їхні запити, бібліотека робить висновки про необхідність комплектування фонду тими чи іншими документами, керуючись певними критеріями відбору, насамперед, такими як:

- зміст книги – він повинен бути цікавим, захоплюючим, пізнавальним;
- стиль написання – враховується, як написана книга, чи не важко читачеві буде працювати з нею;
- цінність книги (естетична, літературна, довідкова, історична та ін.);
- попит на неї;
- репутація авторів та видавництв;
- висока видавнича якість (бажано, щоб книга витримувала якнайдовше бібліотечне користування);

- ціна.

Щоб залучати нових читачів до бібліотеки і не втрачати тих, що є, знайомити їх з найкращою літературою, привчати до роботи з книгою та іншими носіями інформації, виховувати любов до книги, бібліотеки повинні комплектуватися якісними документами і використовувати для цього традиційні і нетрадиційні джерела комплектування, виробити певні напрямки в цій роботі.

На жаль, висока ціна видань і відсутність достатніх коштів стримують бібліотеку в її бажанні придбати ту чи іншу потрібну читачам книгу. Що повинна робити дитяча бібліотека в умовах економічної нестабільності, де шукати кошти і які джерела комплектування використовувати для того, щоб бібліотечні фонди постійно поповнювалися та оновлювалися?

Фонди дитячих бібліотек можуть поповнюватися за рахунок:

- бюджетних коштів (згідно регіональних Програм поповнення бібліотечних фондів);
- коштів, що надходять від надання платних послуг;
- книг, подарованих користувачами;
- книг, подарованих письменниками та видавництвами;
- спонсорів;
- передплати;
- обмінних фондів обласних бібліотек;
- участі у різного роду конкурсах;
- проведення благодійних акцій, компаній.

Одним із основних завдань регіональних бібліотек завжди було комплектування фонду краєзнавчою літературою. Для цього бібліотекам необхідно, насамперед, налагоджувати стосунки з видавництвами свого регіону, місцевими письменниками. Важливо мати у бібліотеці банк даних видавництв регіону.

Останнім часом допомогу в комплектуванні фондів дитячих бібліотек надають Центр інформатики Міністерства культури і мистецтв України та Національна бібліотека України для дітей, а також різні благодійні фонди, такі як: українсько-американський „Сейбр-Світло”, „Благовіст”, український культурно-аналітичний журнал „Арт лайн”, Міжнародний фонд „Відродження” тощо.

Для вирішення питання фінансування комплектування надзвичайно важливою є підтримка місцевих органів влади. Тому дитячі бібліотеки також повинні намагатися привернути їхню увагу під час проведення крупних заходів, передвиборних кампаній, особистих зустрічей виборців з депутатами, інших акцій, у тому числі, благодійного характеру, таких як: „Книга в дар бібліотеці”, „Книга дитинства”, „Книзі – друге життя”, „Збережемо бібліотеку для дітей” тощо.

Незалежно від того, хто допоміг бібліотеці в комплектуванні фонду, важливо, щоб про цей благодійний вчинок знали інші й були вдячні за добру

справу. Тому, незалежно від розміру допомоги, бібліотека завжди повинна висловлювати подяку в письмовій або в усній формах. У газетах, на радіо і на телебаченні обов'язково згадуються організації та заклади, які надали допомогу в придбанні літератури. У бібліотеці можна оформити стенд „Слова подяки нашим спонсорам”, виставку „Ці журнали передплатили вам спонсори” та інші.

Наступною важливою складовою іміджу бібліотеки – є дизайн приміщення. Дизайн потребує дотримання визначених принципів: змістовності, доречності, пропорційності, послідовності, стилістичності, єдності, цілісності, стриманості й точності. Правила дизайну однакові для будь-якої системи і кожна бібліотека повинна ними керуватись.

Які заходи відносно дизайну найбільш ефективні? Як можна збільшити комунікаційну силу повідомлення за рахунок ефективного розміщення елементів його оформлення? Бібліотекаряю при всіх його спроможностях, вмінні та професіоналізмі часто без допомоги дизайнера не обійтись. Ремонтні роботи у бібліотеці повинні проводитись з таким розрахунком, щоб приміщення мало сучасний вигляд і було зручним для читачів. Також важливими компонентами дизайну є спокійна гама кольорів, зручні меблі, відповідний інтер'єр, ілюстративний матеріал. Зараз широко використовуються композиції, в яких вміло поєднані засушені рослини, гілки, листя, злаки, квіти тощо. Ці картини чудово імітують живу природу. В багатьох закладах стали використовувати широколисті та екзотичні рослини. Але створення красивих інтер'єрів неможливе без розуміння того, що вдалий дизайн потребує готовності експериментувати.

Велике значення надається оформленню бібліотеки. При оформленні приміщення бібліотеки в цілому, на відміну від оформлення робочих місць, допускається імітація, як один з компонентів загального дизайну, використовуються декоративно-художні елементи там, де розташовані книжкові фонди мовами того або іншого етносу. Тексти, коментарі та пояснення до них складаються двома мовами. Привертає увагу читачів-дітей яскраві, привабливі книжково-ілюстративні та нетрадиційні виставки: виставки-панорами, -діалоги, , -подорожі, наприклад: „Вічна і свята ти, мати – Україно”, „Дім, в якому ми живемо”, „Пам'ять серця, чуєш, не згасай...”, „Запрошує місто дитячих посмішок” та інші, які багаті на дитячі роботи, атрибутику та ігрові елементи.

Не менш важливою складовою формування позитивного іміджу бібліотеки є її діяльність як дозвіллевого центру, де діти мають можливість спілкуватися у позаурочний час на основі спільних інтересів та уподобань. Крім традиційних, суто бібліотечних форм масової популяризації книг, використовуються цікаві нові або зовнішньо змінені форми роботи. Це конкурси, літературні ігри, турніри, аукціони, КВК, брейн-ринги, які спонукають учнів багато читати, мислити.

Бібліотеки для дітей мають значний досвід в усіх напрямках діяльності, а пріоритетними на сьогодні є національно-патріотичне, морально-правове, сімейне та екологічне виховання підрастаючого покоління. Слід зазначити, що масові заходи у бібліотеці повинні мати системний характер.

Так, виховуючи у дітей і підлітків національні почуття, формуючи у них риси громадянина України бібліотекарі мають проводити заходи з історії, державності, етики, моралі, етнографії, фольклору нашого народу.

Правова культура особистості формується з дитинства і, розуміючи це, працівникам дитячих бібліотек необхідно постійно ознайомлювати юних з основними положеннями Конституції України, матеріалами Конвенції ООН про права дитини.

Правове виховання тісно пов'язане з моральним, оскільки мораль – одна з форм суспільної свідомості, сукупність загальноприйнятих форм, принципів і правил, що регулюють поведінку людини. Мати гарну репутацію, відчутти любов, повагу, прихильне ставлення до себе – законне прагнення кожного. Але як цього досягти, яким бути, як себе поводити, чому присвятити своє життя – ці питання виникають у всіх. Допоможуть розібратися в них, а також отримати частково відповіді на поставлені запитання читачам дитячої бібліотеки дискусійний ринг „В чому сенс життя?“, години спілкування „Наскільки прекрасна людина, якщо вона справді людина“, „Мої уявлення про добро і зло“, ситуаційно-рольова гра „Мистецтво гречності. Чи вміємо ми себе поводити?“, бесіда „Ваш кодекс ввічливості“ тощо.

Нині потрібно використовувати якомога більше масових заходів природничого та екологічного спрямування. Наприклад, години роздумів „Людство та довкілля“, „В чому ти винна, земле моя, безборонна моя і безцінна“, літературний ранок „Планета у нас одна“, екологічна гра „Подорож до країни Ельдорадо“ та інші.

Дитячі бібліотеки сьогодні – активні учасники Всеукраїнських та обласних заходів, при проведенні яких також необхідно залучати батьків, громадськість, організації, що причетні до роботи з дітьми.

Так, під час проведення Всеукраїнського тижня дитячої книги у регіоні можна запросити на заходи маленьких читачів разом із батьками і організувати сімейне свято „Батько і мати – два сонця у хаті“, а також посвяти в читачі „Подорож до країни Читалії“; до Міжнародного дня захисту дітей провести літературне свято „Усі ми родом з дитинства“ тощо .

Одним з важливих питань є робота з окремими категоріями користувачів дітей, такими як діти-інваліди , діти-сироти, діти з багатодітних сімей. Завдання дитячих бібліотек – сприяти їх соціальній реабілітації засобами книги, залучаючи таких дітей до участі у різноманітних заходах, допомагаючи їм у навчанні. З цією метою можна провести благодійні акції, наприклад: „Добро і милосердя – кожній дитині“, „Діти – дітям“, “Поспішай добро зробити вчасно” та інші. До проведення таких заходів необхідно також залучати різні організації, спонсорів.

Отже робота в сучасних умовах – це постійний пошук невикористаних резервів. Настав час і дитячим бібліотекарям взяти за девіз: „Стукайте - і вам відчинять“, адже прохання про допомогу не завжди свідчить про слабкість, а частіше про силу духу. *Важливе завдання , яке ставить перед собою бібліотека, створити позитивний імідж бібліотекаря, бібліографа, бо саме від того, яке враження вони справляють на користувача, залежить статус і роль сучасної бібліотеки в суспільстві. Працівники дитячих бібліотек повинні*

оновляти зміст і форми спілкування з користувачами, створювати комфортне інформаційне середовище, яке відповідало б різноманітним інтересам дітей, гостро ставити проблему професійної підготовки сучасного бібліотекаря, якому необхідні такі якості, як: компетентність, комунікативність, володіння інформаційними технологіями.

Тому все більше уваги сьогодні дитячі бібліотеки мають приділяти маркетинговим вивченням, фандрейзинговій діяльності, рекламі, зміцненню зв'язків із структурними відділами, громадськими організаціями та освітньо-виховними закладами, що допомагають формувати громадську думку про бібліотеку, підвищувати її авторитет як осередку інформаційних послуг, культури і духовності.

Тож, щоб суспільство нас підтримувало, воно повинно нас знати, відчувати, потребувати нашої допомоги і бути зацікавленим у нашому існуванні.